

Sendt med e-post til postmottak@kud.dep.no

Kulturdepartementet
Postmottak
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Oslo, 24. juni 2013

Deres ref: 13/1010-

Høringsuttalelse om NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Engerutvalget har levert et grundig og enhetlig dokument basert på solide forkunnskaper og innspill fra musikklivets parter. Norsk Komponistforening er godt kjent med de overordnede målene for musikkpolitikken som handler om å tilgjengeliggjøre musikk av høy kunstnerisk kvalitet og å fremme kunstnerisk utvikling og fornyelse. Vi kjenner oss igjen i analysen av utviklingen på musikkfeltet der den store økningen i bevilgningene har muliggjort en forsterkning av orkesterfeltet samtidig som den rytmiske musikken er blitt systematisk bygget opp.

Det økonomiske løftet har vært en nødvendig investering i samfunnets kulturelle infrastruktur samtidig som det også er viktig å kvalitetssikre bruken av midlene. Norsk Komponistforening støtter utvalgets vurdering av at tiden nå er inne til å legge mer vekt på innholdet i den kulturelle infrastrukturen og at oppmerksomheten i årene som kommer bør rettes mot mer kunstproduksjon, kvalitet og publikum. Vi trenger en styrking av det inkluderende kulturlivet lokalt og nasjonalt samtidig som det må gis grobunn for å sikre vekstvilkår også for det ypperste av kunstuttrykk.

Vårt høringssvar refererer til utredningens del III 11.4 – 11.4.4 Musikk og del V kapittel 16 Oppsummering av tilrådinger. Vi har tillatt oss å utdype enkelte områder fra vårt tidligere innspill til utvalget med referanse til ovennevnte kapittel om musikk. Argumentasjonen følges opp med en forslagsliste.

Levekår for komponistene

I følge levekårsundersøkelsen som ble utført av Telemarksforskning i 2008 er gjennomsnittsinntekten for en komponist kr 168 000 i året for kunstnerisk arbeid. NKF's egen levekårsundersøkelse fra 2005 viser imidlertid at de aller fleste komponister i virkeligheten tjener langt mindre på kunstnerisk arbeid enn det dette tallet viser. Til tross for betydelig økninger i overføringer til kultur- og musikklivet, er det ennå ikke påvist positive endringer i inntekts- og arbeidsforholdene til den enkelte komponist.

Dette betyr at en del av den norske komposisjonsmusikken, representert ved komponistene, har et økt behov for ulike støtteordninger for å kunne leve av sin kunst.

Komponistenes næringskjede er sammensatt, og består av flere områder som virker i forhold til hverandre. I grunntrekk er det bestillingsverk, fremføringer, fremføringsvederlag og stipend som er hovedområdene for komponistenes inntektsgrunnlag. Fremføringsvederlaget kommer fra 3 områder: konserter (TONO), royalties av platesalg (NCB) og vederlag fra kringkasting (radio og TV). For både royalties av platesalg og vederlag fra kringkasting er inntjeningen synkende, og har vært synkende i flere år.

Symfoniorkestrene

Et naturlig virkeområde for profesjonelle komponister burde være våre symfoniorkestre. Norsk Komponistforening foretok i 2011 en kartlegging av de norske orkestrenes repertoarvalg, framførings- og rapporteringspraksis gjennom 4 sesonger fra 2003 – 2007. Bakgrunnen for analysen var mange tiår der norske komponister faktisk ikke hadde fått være en naturlig del av orkestrenes økologi. Resultatet av kartleggingen var nedslående og alarmerende idet den viser at andelen norsk musikk målt i tid var knapt 10%, alle typer orkestermusikk inkludert. Uroppføringer av verk skrevet av norske komponister lå på omtrent 1% i den aktuelle perioden. Dette viser at betydelige statlige overføringer til orkesterselskapene ikke har hatt positiv innvirkning på programmessig nyskaping hverken i forhold til nålevende norske komponister eller til den norske musikkarven. I denne sammenheng er et av hovedkravene for statlig støtte, kravet om å fremme kunstnerisk utvikling og fornyelse, ikke blitt innfridd.

Etter 2011 kan man imidlertid øyne en forsiktig utvikling av orkestrenes programvirksomhet på området. Oslo Filharmoniske Orkester går foran som godt eksempel med introduksjon av en egen årlig komponistprofil og en rekke andre programpunkter og samarbeidsprosjekter med forankring i vår egen tid.

På bakgrunn av ovenstående, mener vi det er ønskelig at departementet fører en klarere politikk overfor institusjonene m.h.t. utvikling, bestilling og bruk av norske opphavsmenn og -kvinnens musikk, slik at disse store ressursene også kan bli utnyttet på en bedre måte til beste for en **skapende** norsk musikkultur.

Det frie feltet

Som en konsekvens av økningen i bevilgningene til kulturlivet har det vokst frem et betydelig antall nye fremføringsarenaer og festivaler for samtidsmusikk. For komponistene er det særlig det frie feltet som gir flest oppdrag. Livescenen genererer mye energi og er i stadig vekst og utvikling. Interessen for repertoar og nye formidlingsformer utvikles kontinuerlig. Men dette øker også presset på tilskuddsordningene som utfordres av at stadig nye aktører kommer til og omfattes av ordningene. Dette får konsekvenser for komponistenes ervervsmuligheter. Det er et problem at finansieringsbidragene er for små. Mulighetene for å oppnå en normal inntekt av uavhengige prosjekter er fortsatt alt for begrenset, og den økonomiske risikoen er urimelig stor.

Nyskaping i dag foregår primært utenfor de store institusjonene, og det er en urimelig ubalanse med hensyn til bevilgningene til det frie feltet sammenlignet med bevilgningene til institusjonene. Det er derfor ønskelig at det skjer en substansiell økning av de statlige overføringene til de ulike ordningene som forvaltes av Kulturrådet og Fond for Lyd og Bilde: støtte til bestillingsverk, prosjektstøtte, festivalstøtte og arrangør- og musiker/ensemblestøtte.

En viktig forutsetning for nyskaping er fleksibilitet, og det er ikke tilfeldig at mange av de nye idéene oppstår i mindre konstellasjoner. Institusjonene vil kunne lære en hel del om fleksibilitet og innovasjon av de mindre aktørene, og ikke minst utvikle evnen til å ta inn over seg idéene som utvikles i disse miljøene.

Et område som har spesielt behov for å styrkes er det frie feltet innen opera og musikkdramatikk. Utvikling av musikkdramatikk er en ressurskrevende og vanskelig arbeidsform som må arbeides frem gjennom vel organiserte programmer over lang tid, hvis vi skal opprettholde en framvekst av dette repertoaret på et nasjonalt og i beste fall, internasjonalt nivå. Scenekunstutvalget i Kulturrådet må derfor styrkes med faglig kompetanse på musikkdramatikk, og vi trenger en egen støtteordning for fri scenekunst innen musikkdramatikk, på lik linje med dans og teater.

Rikskonsertenes offentlige konserter

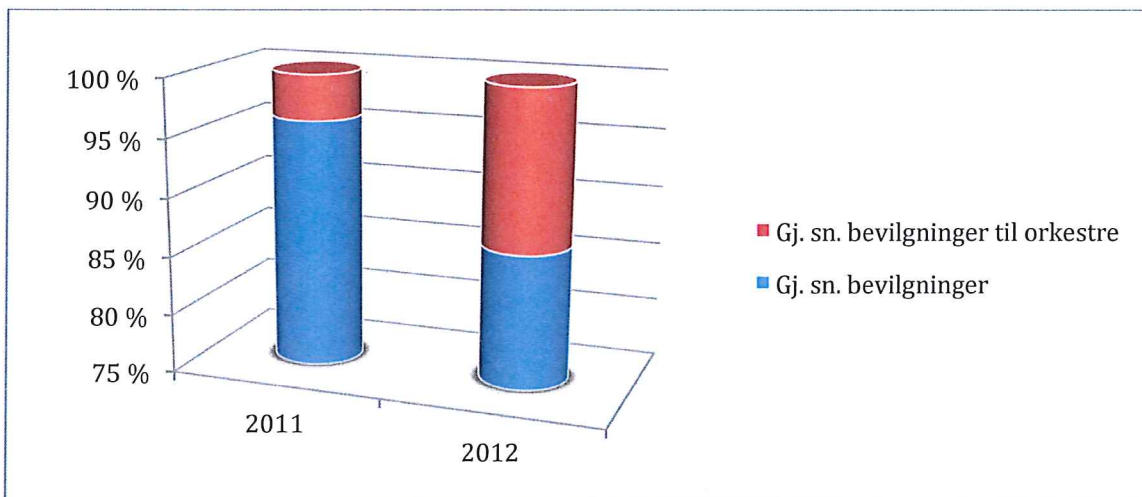
Norsk Komponistforening deler utvalgets syn på nedleggelsen av Rikskonsertenes offentlige konserter. Effekten av nedleggelsen bør evalueres da nedleggelsen kan ha ført til mindre mangfold i konserttilbudet i distriktene siden det har vist seg at kulturhusene selv ikke kan bøte på dette. Rikskonsertene var en viktig leverandør av konserter til kulturhusene fordi de kunne levere innhold uten å ta kommersielle hensyn.

Norsk kulturråds praksis angående bestillingsverk

Medlemmene i Norsk Komponistforening arbeider i og i forhold til de fleste lag av musikklivet over hele Norge, fra amatørmusikklivet, korps og kor til musikkdramatikk, film og teater og det profesjonelle musikklivet representert ved bl.a. symfoniorkestrene, DNO&B og ulike ensembler som Cikada, Det Norske Solistkor, Nordic Voices, Bit20 og Oslo Sinfonietta. Vi ser at kunstnere i økende grad arbeider sjangeroverskridende, spesielt innen det frie feltet. Når tilskuddsordningene åpner opp for flere søkere, øker imidlertid presset på det økonomiske rammeverket og vil kunne bety nedgang i støtte til felt som tidligere har mottatt bevilgninger. Dette gjelder i særlig grad støtte til bestillingsverk.

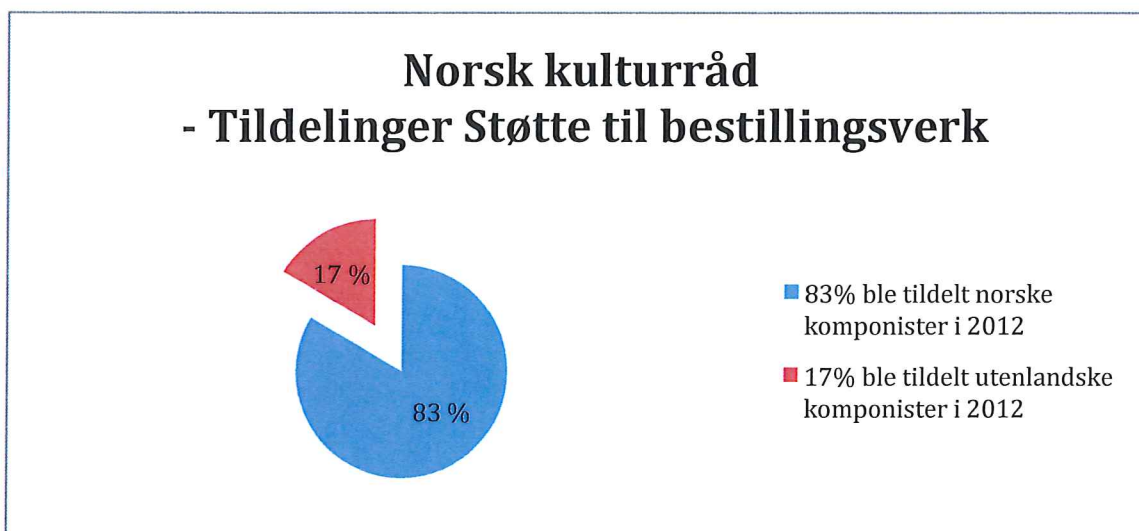
De norske symfoniorkestrene bestiller gradvis flere verk av norske komponister gjennom Norsk kulturråds bestillingsverk-ordning. Samtidig er komponering av orkesterverk kostnadskrevende og gjør krav på en betydelig del av tilgjengelige midler.

Dette medfører i praksis at det totale antall verk som får støtte minsker. En økning av bestillingsverkmidlene vil kompensere for den store andelen av bestillingsmidlene som er representert av orkesterverk og opprettholde antall verk som bestilles fra det frie feltet.



Et annet aspekt er at norske ensembler og musikere dessuten har mulighet til å søke om tilskudd til bestillinger av verk fra utenlandske komponister fra den samme potten i Kulturrådet. Norske komponister havner dermed i en lite gunstig konkurransesituasjon sett i forhold til sine utenlandske kolleger, som også kan søke tilskudd i sitt hjemland.

Det er også slik at de norske satsene for bestillingsverk er høye sammenlignet med andre lands ordninger. De utenlandske komponistene får dermed bedre betalt enn normalt når bestillingene blir finansiert gjennom norske støtteordninger. Parallelt med at ensembler kan få støtte til bestillingsverk av utenlandske komponister med midler fra Norsk kulturråd, er det slik at norske komponister ikke kan få støtte til plateutgivelser på utenlandske plateselskap. Dette hindrer etter vårt syn promotering av norske komponister i utlandet.



Arbeidsstipend for kunstnerne

Norsk Komponistforening er enig i synspunktene som kom fram i utkast til endringer av forskriftene for Statens Stipender, og har levert inn synspunkter på dette. Disse stipendene er uhyre viktige for komponistene, og er med på å sette dem i stand til å arbeide med større grad av forutsigbarhet. De langsiktige stipendene bidrar til å sikre komponistene jevnere arbeidsbetingelser, og samtidig forsterke mulighetene til fordypning i større prosjekter som f.eks. lengre orkesterverk og musikkdramatikk.

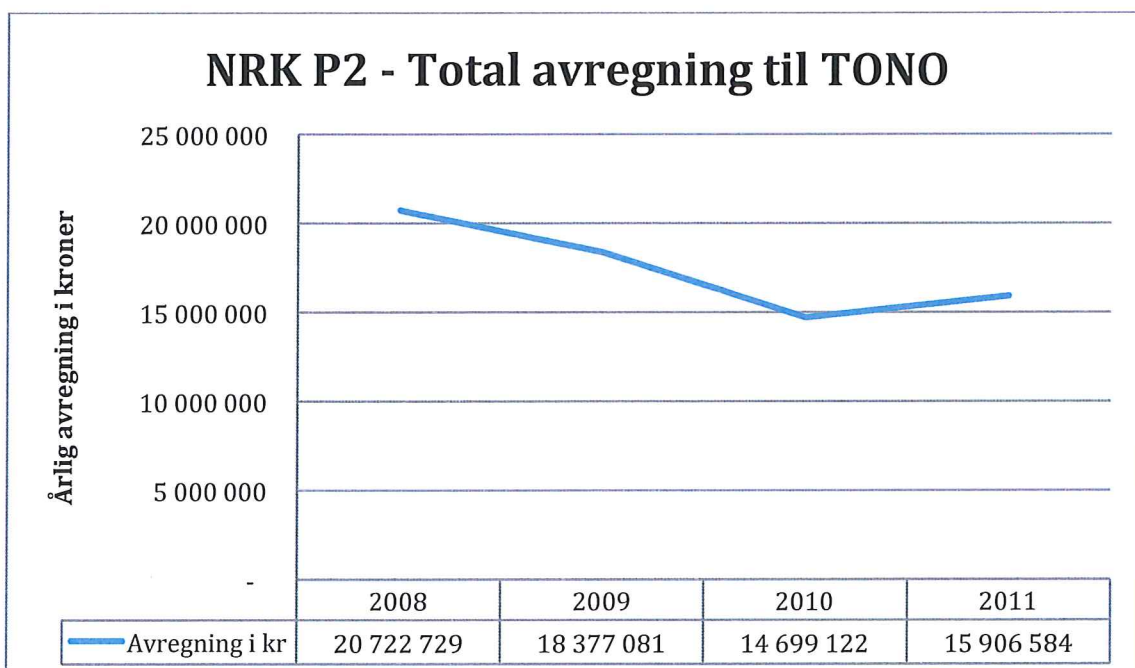
Stipendkomiteen stiller store krav for tildeling, og det forholder seg allerede slik at det kun er komponister med eksepsjonelle kunstneriske ferdigheter som kommer i betraktning for tildeling. Å stille enda strengere krav for tildeling av arbeidsstipendium, er derfor ikke en rimelig fremgangsmåte for oss. For vår yrkesgruppe vil det være konstruktivt å heller styrke potten til stipend slik at flere komponister kan få mulighet til å leve av sin kunst.

TONO-inntektene minsker

Våren 2008 ble en ny avtale gjeldende fordelingsregler og vedtekter i TONO fremforhandlet og sluttført mellom partene. Avtalen har sin bakgrunn i EUs nye syn på opphavsrettsselskapene, hvor kommisjonen mente at disse i praksis utgjorde et monopolistisk system som hindret fri flyt av tjenester og altså – musikk. Denne avtalen (som ikke skyldes forhold initiert av Kulturløftet) har ført til en substansiell inntektsreduksjon for seriøse, norske komponister. Det var en dramatisk nedgang i avregningene fra radio/tv – området fra 2008 til 2010 (se nedenfor). Dette er vanskelig å umiddelbart oppveie med økte bestillingssatser innenfor Norsk kulturråd og Det Norske Komponistfond all den tid søknadsmengden til disse finansieringssystemer har økt kraftig under tiden.

Nye tall fra TONO viser at kun 0,15% (ca. 35 personer) av TONOs ca. 23.000 rettighetshavere hadde en inntekt fra opphavsrett på linje med brutto industriarbeiderlønn i 2012.

Antall minutter spilt av norske komponister på NRK radio har vært synkende i mange år. Omleggingen av P2 spesielt har gitt en økning av populærmusikk i disfavør av de smalere musikkformene, noe som berører kunstmusikken spesielt. Noe av programpolitikken har vært å flytte dette repertoaret til NRK Alltid Klassisk, men antall spilte minutter er lavere enn hva det var for bare 5-10 år siden og siden vederlagene for spilling på Alltid Klassisk er lavere pr minutt enn P2 kompenserer ikke dette for mindre spilling på P1 og P2.



Konklusjon

Dessverre har betydelige overføringer til kultur- og musikklivet ikke resultert i positive ringvirkninger for komponistenes inntekts- og arbeidsforhold. Når utvalgets gjennomgang av Kulturløftet nå anbefaler at oppmerksomheten i større grad enn før må rettes mot kunstnerisk innhold, er det en utvikling som tjener kunstnerens interesser. Forslagene nedenfor vil etter vår mening bidra til å styrke musikklivets kunstproduksjon, kvalitet og formidlingsapparat.

Forslag til endringer / prioriterte mål og tiltak

Øk norskandelen og still tydelige krav til nyskaping i de store statsstøttede institusjonene og orkesterselskapene.

Norsk Komponistforening offentliggjorde i 2011 en rapport som viste at norske orkestre spilte svært lite (i underkant av 10%) norsk musikk. Andelen nyskrevet norsk musikk var tilsvarende enda lavere (under 1%).

NKF ønsker derfor, på bakgrunn av den kraftige økningen av overførte midler til institusjonene, at departementet fører en klarere politikk overfor institusjonene m.h.t. utvikling, bestilling og bruk av norske opphavsmenn og -kvinner musikk, slik at disse store ressursene kan bli utnyttet på en bedre måte til beste for også en skapende norsk musikkultur.

Øk andelen av de statlige kulturmidlene som avsettes til Norsk kulturråd for tilskudd til bestillingsverk

Skal det satses på innhold må midlene til bestillingsverk økes. Denne støtten går direkte til de skapende kunstnerne.

Se over rutinene for tilskudd til bestillingsverk i Norsk kulturråd

Er det rettfærdig at norske komponister skal konkurrere mot utenlandske komponister om midlene i bestillingsverksordningen i Norsk kulturråd?

Legg forholdene til rette slik at kreative virksomheter på det frie feltet kan rendyrke og utvikle sin særart

For komponistene er det særlig det frie feltet som gir flest oppdrag. Mulighetene for å oppnå en normal inntekt av uavhengige prosjekter er fortsatt alt for begrenset, og den økonomiske risikoen er urimelig stor. Det bør også stilles krav til økt samarbeid mellom institusjoner og det frie feltet.

Opprett en egen støtteordning for utvikling av musikkdramatikk

Utvikling av musikkdramatikk er en ressurskrevende og vanskelig arbeidsform som må arbeides frem gjennom vel organiserte programmer over lang tid. Scenekunstutvalget i Kulturrådet må derfor styrkes med faglig kompetanse på musikkdramatikk, og vi trenger en egen støtteordning for fri scenekunst innen musikkdramatikk, på lik linje med dans og teater.

Evaluer effekten av nedleggelsen av Rikskonsertenes offentlige konsertvirksomhet

Effekten av nedleggelsen bør evalueres da nedleggelsen kan ha ført til mindre mangfold i konserttilbudet. Rikskonsertene var en viktig leverandør av konserter til kulturhusene fordi de kunne levere innhold uten å ta kommersielle hensyn.

Invester i en styrking av stipendmidlene slik at komponister på høyt kunstnerisk nivå kan gis mulighet til å leve av sin kunst

Langsiktige stipendier er viktige for kunstnerisk utvikling og danner grunnlaget for fremtidig egeninntekt.

Kunstneres sosiale rettigheter må forbedres

- Folketrygdens sykepengevilkår må endres slik at selvstendig næringsdrivende kunstnere og frilansere får rett til sykepengedekning fra første sykedag.
- Kunstnere må i langt større grad enn i dag få rett til dagpenger eller andre ytelser til livsopphold i arbeids- eller oppdragsløse perioder.
- Det må etableres en egen ordning med tjenstepensjon eller pensjonssparing for kunstnere som ikke oppnår medlemskap i vanlige tjenstepensjonsordninger.

Vennlig hilsen
Norsk Komponistforening



Åse Hedstrøm
styreleder